

RIVOJLANGAN O'RTA ASRLARDA MUQADDAS RIM IMPERIYASINING IJTIMOIIY SIYOSIY IQTISODIY AHVOLI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Tarix yo'nalishi 4- kurs talabalari

Butayev Mehruzbek Bekmurod o'g'li

Boboqulov Mahmud Juma o'g'li

Anotatsiya: Ushbu maqolada Muqaddas Rim imperiyasi tashkil etilishi, Shtaufenlar sulolasining hokimiyat tepasiga kelishi, Salib yurishlarida Muqaddas Rim imperiyasining ishtiroki hamda Bogemiya qirolligi haqida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: Otton I, Fridrix I, Salib yurishlari, Shtaufenlar sulolasi, Bogemiya qirolligi.

Kirish

Imperiya 962-yilda Germaniya qirolli Otton I tomonidan tashkil etilgan va qadimgi Rim imperiyasi va Buyuk Karl Frank imperiyasining bevosita davomi sifatida ko'rilgan. Imperiya mavjudligining butun tarixi davomida markaziy hokimiyat va imperiya tarkibiga kirgan davlatlar o'rtasidagi munosabatlarni o'zgartirish jarayonlari uzluksiz davom etdi.

Imperiya o'zining butun tarixi davomida bir necha yuzlab hududiy-davlat tuzilmalarini birlashtirgan murakkab feodal iyerarxik tuzilishga ega markazlashmagan davlat birlashmasi bo'lib qoldi. Imperiyaning boshida Imperator turar edi. Imperator unvoni merosiy emas edi, imperator saylovchilar kollegiyasi tomonidan saylov natijalariga ko'ra tayinlangan. Imperatorning hokimiyati hech qachon mutlaq bo'lmagan, uning vakolatlari Germaniyaning yuqori tabaqa zodagonlari va XV asrning oxiridan boshlab imperiyaning asosiy davlatlari manfaatlarini ifodalovchi Reyxstag bilan chegaralangan edi. 996-yilda Otton III o'zining amakivachchasi Grigoriy V ni birinchi nemislardan bo'lgan Rim papasi etib tayinladi. Otton III 1002-yilda yosh vafot etdi va uning o'rnini amakivachchasi Genrix II egalladi. Genrix II 1024-yilda vafot etdi va Saliyan sulolasidan bo'lgan Konrad II gersoglar va zodagonlar o'rtasidagi bahs-munozaralardan keyingina qirol etib saylandi. Muqaddas Rim imperiyasi oxir-oqibat to'rtta qirollikdan iborat bo'ldi. Shohliklar quyidagilar edi:

Germaniya Qirolligi (962-yildan imperiyaning bir qismi);

Italiya Qirolligi (962-yildan 1801-yilgacha);

Bogemiya Qirolligi (1002-yildan Bogemiya gersogligi (1198-yilda qirollikka aylangan);

Burgundiya qirolligi (1032-yildan 1378-yilgacha).

Saliyan sulolasi 1125-yilda Genrix V ning o‘limi bilan tugagach, gersoglar uning yaqin qarindoshlarini emas, balki o‘rta darajada kuchli, ammo allaqachon keksaygan Saksoniya gersogi Lotarni tanladilar. U 1137-yilda vafot etganida, gersoglar yana yangi qirol tayinlashdi. Ular Shtaufenlar oilasidan imperator Genrix IV ning nabirasi Konrad III ni qirol etib saylashdi. Shtaufenlarning hokimiyta tepasiga kelishi Velflar bilan bir asrlik janjal keltirib chiqardi. Konrad Velflarni o‘z mulklaridan quvib chiqardi, ammo 1152-yilda vafotidan keyin jiyani Fridrix I „Barbarossa“ uning o‘rnini egalladi va Velflar bilan sulh tuzdi. Fridrix I Barbarossa 1155-yilda imperator taxtiga o‘tirdi. U qisman imperatorning kuchini papadan mustaqil ravishda oqlashga urinib, imperiyaning „Romanligi“ ni ta’kidladi. Fridrix I ning siyosati birinchi navbatda Italiyaga qaratilgan bo‘lib, u shimolning tobora badavlat va erkin shaharlari, ayniqsa Milan bilan to‘qnash keldi. U, shuningdek, Papa Aleksandr III (1159—1181-yillar) ga qarshi ozchilik tomonidan saylangan nomzodni qo‘llab-quvvatlab, Papalik bilan navbatdagi mojaroga aralashdi. Fridrix I 1177-yilda Aleksandr bilan nihoyat sulh tuzishgacha bir qator antipapalarni qo‘llab-quvvatladi. 1190-yilda Fridrix I Uchinchi Salib yurishida qatnashib, Kiliqiya Armaniston Qirolligida vafot etdi. Bogemiya Qirolligi o‘rta asrlarda muhim mintaqaviy kuchga ega davlat edi. 1212-yilda qirol Ottokar I (1198-yilda „qirol“ unvonini olgan) imperator Fridrix II dan Sitsiliya Oltin buqasini (rasmiy farmon) olib, Ottokar va uning avlodlari uchun qirollik unvonini qabul qilib oldi va Bogemiya gersogligi qirollikka aylandi. Bogemiya qirollari Muqaddas Rim imperiyasi oldidagi imperator kengashlarida ishtirok etishdan tashqari barcha majburiyatlardan ozod qilindi. Karl IV Pragani Muqaddas Rim imperatorining qarorgohi qilib tanladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zME Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil
2. O‘rta asrlardagi Germaniyadagi Arnold, Benjamin, knyazlar va hududlar. (Kembrij universiteti nashriyoti, 1991).
3. Donaldson, Jorj. Germaniya: to‘liq tarix (Gotham Books, Nyu-York, 1985)
4. Coy, Jeyson Filipp va boshqalar. Muqaddas Rim imperiyasi, qayta ko‘rib chiqilgan, (Bergahn Kitoblari, 2010)